

*Acta synodi ducatus Gelriae, gehouden tot
Zutphen in ³⁾ Maio des jaers 1601.*

Art. 1.

Na aenroepinge des goddelijcken naems sijn met gemenen keurstemmen verkoren:

in	{	praesidem	{	PETRUS GELLIUS DE BOUMA,
		assessore		GERARDUS LIVIUS,
		scribam		WILHELMUS WIRTSFELDIUS.

Art. 2.

Sijn in deesen sijnodo verschenen deese volgende personen:

uijt den classe van Nijmegen GERARDUS LIVIUS,

ADAMUS BILLIACHIUS (welcke in plaetse JOHANNIS VREDAEI, dienaer tot Thiel, soo van den classe genomineert was ende doch uijt praegnante redenen niet heeft konnen verschijnen, voor deese reijse is toegelaten geworden),

JOHANNES BEIERUS,	{	ouderlingen met credentije.
JOHANNES MANNIS,		

Uijt den classe van Aernhem sijn met credentije verschenen:

JOHANNES FONTANUS,	{	v. d. m.
ZARRIUS BRUMANUS,		

doctor JOHAN DE VOOGHT ⁴⁾ ,	{	ouderlingen.
JORDAN VAN LAUWIJCK,		

Uijt den classe van Zutphen sijn met credentije verschenen:

PETRUS GELLIUS DE BOUMA,	{	v. d. m.
JOHANNES OVERNAEUS,		

1) „ende — Gott” ontbr. in S en T. 2) „14 Junii” S heeft „14 Junii stijlo antiquo a^o. 1600”, T „14 Junij stijlo veteri a^o. 1600”, W „14en Junij anno ut ante. 3) „in” S en T hebben „den 26 ende 27”. 4) „Vooght” S en T hebben „Vaecht”.

ADAM VAN CALDENBACH, ouderlingh tot Zutphen ,

BERENT TEN HAMME, ouderlingh tot Doetekom.

Uijt den classe van Harderwijck sijn met credentije verschenen :

WILHELMUS WIRTSFELDUS, }
WOLTHERUS DE BRUIJN, } v. d. m.

ARENT WOLFSEN, ouderlingh tot Harderwijck.

Maer alsoo den ouderlingh van Hattem niet was gecompareert, hem excuseerende door een missive, is WIMMARUS STIPELIUS, v. d. m. tot Ermel, tegenwardigh hier sijnde, van den sijnodo in desselfs plaetse geconstitueert sonder datselve te trecken in consequentije.

Uijt den Zuïjdholandschen sijnodo is met credentije gekomen JOHANNES LEO, dienaer des woordts tot Bommel.

Art. 3.

En dewijle van den Ed. Hove niemand gecompareert en is, uijt reden door een missive aen de kereke van Zutphen verhaelt, en van haer Ed. door aenschrijvens aen den achtb. raedt deeser stad versocht wert, dat haer wilde believen eenige uijt midden van haer op haere plaetse te ordonneren om den e. sijnodo bij te wonen, gelijk oock de e. sijnodus begeert, dat de achtb. raedt van harentwegen deser vergaderinge eenige wilden bijvoegen, soe sijn van den e. sijnodo gecommitteert JOHANNES FONTANUS ende WOLTERUS DE BRUIJN om de heeren ¹⁾ dit aen te dienen. Waerop dan verschoenen sijn ²⁾ de e. en hoochgeleerde HENRICUS A BRA, med. doctor, ende JOHANNES WIJNHOF, licentiatu in de rechten, beïjde burgermeesteren.

Art. 4.

JOHANNES FONTANUS heeft verhaelt, hoe dat de e. raedt van Aernhem, gelijk oock het presbijterium desselfs, begeeren van hem en van den e. sijnodo, dat hij om seeckere redenen, den broederen des sijnodi van FONTANO verhaelt, mochte na huijs reïjsen ende JACOBUM BURSCHETIUM (welcke tot dien eijnde was medegekomen) op sijne plaetse aennemen. De sijnodus de redenen wichtich vindende, heeft sulcx ingewillight. Ende als JOHAN VOOGHT ³⁾, ouderlingh tot Aernhem, oock begeerde reïjsen, en de sijnodus, sijn redenen niet suffisant vindende, heeft hem datselve niet willen toestaen.

Art. 5.

Sijn de acta sijnodi Arnhemensis, gehouden anno 1600, voorgelesen en gelet sijnde op alle stucken, sijn deese volgende articulen aengetekent om

¹⁾ „heeren” S en T hebben „haeren”. ²⁾ „sijn” S en T hebben „sindt in den sijnodo ende bijgewoont hebben”. ³⁾ „Vooght” S heeft „Voeght”, T „Vaeght”.

noch in het werck gestelt te werden, als daer sijn: de 4, betreffende de gravamina classium te senden aen de kercke, die den sijnodum verschrijven sal, ende verder te doen als acte luydt; ende de 8, aengaende de reformatie der schoolmeesters en koster; item de 15, betreffende het derde deel der vicarijen, dat een iegelijk in sijn quartier sal aenhouden, gelijk die van Nijmegen gedaen hebben; oock de 27 artikel, aengaende den koster en schoolmeester tot sHeerenbergh, sullen de Arnhemenses van FONTANO vernemen, wat hierin gedaen is, ende indien niet, dat sulcx alsoech geschiede; ende den 41, belangende het drucken van allerlei boecken, blijft de E. sijnodus bij de resolutije desselven.

Art. 6.

Uijt deselve acten des Aernemischen sijnodi sijn bij den gedeputeerden deese navolgende te verrichten als: den 9, belangende de gerechtigheit van Lichtenvorden en Vrageren; item den XI, aengaende de kercke van Barneveldt; item den 13, van de reparatie der kercken; gelijk oock den 12, wesende van de Pauselijke reliquien tot Lochum; item de 18, aengaende het huwelijk; oock den 21, aengaende de kercke van Tiel en Elburgh om noch eenen predikant te beroepen, waertoe die voors. gedeputeerden sullen versoeken voorschrijven van den Edelen Hove aen deselve steden ende oock brieven van den sijnodo tot dien eijnde aen de kercken aldaer.

Art. 7.

Aengaende den 42 art. des Aernhemischen sijnodi, belangende de bevordering des nationalen sijnodi, belooft de E. sijnodus op het versoek JOHANNIS LEONIS van wegen des Zuïjdhollandschen sijnodi daerin te arbeijden, sooveel als mogelijk is.

Art. 8.

Belanghende den 44 art., betreffende de lombarden, wert gerefereert ad sijnodum nationalem, ghelijk oock den 45 art., wesende van de correspondentie met de kercken van Hoochduijtsland.

Art. 9.

Alsoo WILHELMUS BAUDARTIUS in den Zuïjdhollandschen sijnodo den voorleden jaere geweest is, heeft hij sijn rapport gedaen aen deese jegenwardigen sijnodum van hetgeene datter verhandelt is geweest, mits overleverende de acta desselven sijnodi.

Art. 10.

Op de vrage JOHANNIS LEONIS van wegen des Zuïjdhollandschen sijnodi, te weten of den jonckman, beroepen tot den kerckendienst in de heijmelijke gemeijnte tot Emmerick ende Cleve, daertoe bequaem sal sijn, oordeelt de

sijnodus, dat dewijle hij van de professoren tot Leijden geexamineert en geapprobeert is, den voorsejden kercken dienstelijk sal kunnen sijn.

Art. 11.

Op het gravamen, of de electie dergener, die ad sijnodum nomine classis gaen sullen, eens wettelijk bij den meesten stemmen geschiedt, naderhand geretracteert sal mogen werden, bijzonder wanneer deselve personen onstrafelijk sijn, antwoord de E. sijnodus, dat sulcx niet en magh gheschieden.

Art. 12.

Item of classis Neomagensis ghehouden sij eenen te kiezen eenen uijt de Overbetuwe en eenen uijt de Nederbetuwe? Is gheresolveert, dat de electie sal vrij wesen, ten ware dat die van Tiel ex actis sijnodi, hiervooren ghehouden, anders souden kunnen vertonen.

Art. 13.

Dewijle in Tielerwaerdt een heel barbarisch wesen is, geen exercitie van religie wesende, soo heeft de sijnodus raedsaem gevonden, dat de gedeputeerden sijnodi den Ed. Hove deese saecke sullen voorstellen en versoeken, dat met den eersten ¹⁾ daerin mochte voorsien werden.

Art. 14.

Erkent oock de sijnodus seer tot stichtinge te dienen, dat elcke classis ²⁾ den sijnodo aendienem sal, wat voor dienaeren in het voorgaende jaer aengenomen ³⁾, afgegaen, gestorven ofte getransfereert sijn ende wat plaetsen noch vaceren.

Art. 15.

Sullen de verordineerde deputati sijnodi met ernst vermaent werden, dat sij hetgeene dat bij den sijnodum niet en kan afgedaen worden, soo in anderen soo doch bijzonder in wichtigen saecken, die voor den Ed. Hove en elders dienen sullen, om die sooveel mogelijk voor den naestvolgenden sijnodum af te doen en sullen ten minsten altoos twe op den sijnodum verschijnen om haes uijtrichtens reden te geven.

Art. 16.

Wat illustren schoolen aengaet is den sijnodus wel ⁴⁾, dat die van Zutphen haer houden aen der landdagen recessen.

¹⁾ „den eersten” S en T hebben „ernst”. ²⁾ „classis” S en T hebben „classis alle jaer”. ³⁾ „aengenomen” S en T hebben „angecoemen”. ⁴⁾ „wel” S heeft „well content”, T „wel gecontenteert”.

Art. 17.

Ende nadien wert bevonden, dat ettelijke personen, haer ten houwelijcken staet begevende, wel in onse kercken laten geboden doen ende in het pausdom haer laten copuleren, is geresolveert, dat men de respective overheijd hetselve sal te kennen geeven, dewelcke behooren met ernst daerin te voorsien.

Art. 18.

Wat de lijkpredikationen aengaet, laet het de E. sijnodus berusten bij den artikel des laetstgehouden sijner binnen Aernhem.

Art. 19.

Insgelijcx refereert sich de sijnodus aengaende hetgeene, dat de dienaren en kosteren van de begraffenissen der dooden ontfangen, tot den 2 artic. des sijner, gehouden tot Aernhem anno 1593 ¹⁾, welcke in particularibus wert gevonden.

Art. 20.

Van hetgeene dat de dienaren op den platten lande bijwijlen in de steden sullen prediken, erkent nochmaels de sijnodus, gelijk als in den Harderwijkschen geschiedt is, nut en nodich te wesen, doch dat de classes daerin discretie sullen gebruijken.

Art. 21.

De artikel des jongstgehouden sijner tot Aernhem, belangende den classen tot Zutphen, wert niet verstaen, dat de autoriteit des classis soude daerdoor opgeheven werden, maer sullen met alle neerstigheijt daerin arbeijden haren classen te beroepen, hetsij in het geheel ofte ten deele, hoe de gelegentheijt geeven kan.

Art. 22.

Soo nu de kercke van Bommel sich ²⁾ van den kercken des vorstendoms Gelre en graefschaps Zutphen afgehouden heeft, soo heeft de sijnodus raedsaem geacht een schrijvens te vervaerdigen aen het Ed. Hof tot Aernhem om te begeren voorschrijvens aen de magistraet tot Bommel, gelijk oock de E. sijnodus aen de magistraet en kerckenraedt desselvs schriftelijck versoecken sal, dat deselve deser kercken weder geassocieert moge werden.

Art. 23

HENRICUS DIBBETIUS, dienaer tot Doesburgh, WILHELMUS HANSONIUS, gewesene dienaer tot Doetekum, ende de erfgenamen THEODORI GREVELINGEN ³⁾

¹⁾ „1593” hier verbeterd naar S en T. Onze cod. heeft ten onrechte „1592”. ²⁾ „sich” S en T hebben „sich bishero”. ³⁾ „Grevelingen” S en T hebben „Brevelingen”.

saliger, oock geweese kerckdienaer tot Doetekum, versoecken aen den christelijken sijnodum betalinge harer uijtstaende en harer in perijckel welverdiende besoldinge. Oock beklaeght sich **WOLTERUS DE BRUIJN**, dat hem noch 20 daler resteren te Brummen. Is raedsaem gevonden, dat de deputati sijnodi haren mogelijcken vlijdt aenwenden, opdat sij tot betalinge komen en geholpen mogen werden.

Art. 24.

Op het versoeck des E. raedts tot Lochum belangende den custer aldaer sal de E. sijnodus schrijven aen de E. raedt, dat haer E. wille gelieven achtervolgende der voorgaende sijnoden decreten eenen anderen custer te stellen, ten ware dan dat deese tegenwoordige noch binnen eens halve jaers tijd met de kercke aldaer wilden vereenigen.

Art. 25.

De saecke **GODEFRIDI BUCHERI** wert den deputatis sijnodi hujus aenbevolen ¹⁾ om naerstich te ondersoecken, hoe hij sich in leere en leeven gedraeght, en indien sij goet getuijgenisse van hem vernemen, sullen sij bij den Ed. Hove arbeijden, dat hij weder tot den dienst toegelaten moge werden ende sullen hem nomine sijnodi als versoent sijnde op ende aennememen.

Art. 26.

WIMMARO STIPELIO wert wel van den E. sijnodo vergundt, dat hij op Pinxteren tot Apeldoorn moge prediken, sooverde als hij iemand hebben kan, die sijne vices in sijne kercke tot Ermel betrede, maer hij sal om sekere redenen het heijlige avondmael aldaer voor deese reijse niet mogen bedienen.

Art. 27.

Van den pastor tot Vaesen wert den deputatis sijnodi opgeleijdt daerin te doen, wat de noot vereijsschen sal. Insgelijcken in de saecke van de custer tot Oen.

Art. 28.

De sijnodus vind oock raedsaem, dat men schrijve aen den classen van Deventer, die vermanende om den pastor van Wijhe daertoe te houden ²⁾, dat hij sich des Gelderschen bodems in het plegen eeniges stuex des kerckendienstes wille onthouden.

Art. 29.

Heeft oock de E. sijnodus goetgevonden aen den E. sijnodum van Overijsel

¹⁾ „aenbevolen” S en T hebben „heimgesteld”. ²⁾ „daertoe te houden” S en T hebben „daerhen te vermogen”.

schriftelijk te versoeken, dat die tevoren wel aengestelde correspondentie met christelijken ijver wel onderhouden werde, ende soo ietwes boven hopinge soude geschiedt sijn ¹⁾, begeert de E. sijnodus, dat ter wetersijde daerin sooveel mogelijk voorsien werde.

Art. 30.

Alsoo van den gedeputeerden des E. sijnodi nu afgaen JACOBUS BURSCHETUS, dienaer tot Aernhem, ende JOHANNES VREDAEUS, dienaer tot Thiel, soo sijn op haer plaetse geconstitueert JOHANNES FONTANUS, dienaer tot Aernhem, ende HENRICUS COCHLAEUS, dienaer tot Nijmegen, ende blijven noch JOHANNES LANGIUS ende PETRUS KINSIUS.

Art. 31.

In classe Neomagensi werden geapprobeert van den E. sijnodo inspectores BALTHASAR HIJDORAEUS ende PETRUS MONTANUS. In classe Zutphaniensi werden WILHELMUS BAUDARTIUS ende JOHANNES LANGIUS gecontinueert voor dit jaer, maer dat alsoo voortaan alle jaer eene sal afgaan ende de andere blijven. In classe Aernhemensi werden JACOBUS BURSCHETUS ende PETRUS SONNIUS, soo oock in classe Harderwicensi PETRUS KINSIUS en JOHANNES ZUTTERIUS van den E. sijnodo geapprobeert.

Art. 32.

De E. sijnodus heeft nochmael JACOBUM BURSCHETUM na voorgaende deputatie op den Noordhollandschen sijnodum te verschijnen gecontinueert, alsoo dat hij credentie van het voorleden jaer sal medebrengen, ende de E. sijnodus sal oock een schrijvens daerbij doen.

Art. 33.

Ende sijn om op den Suijdhollandschen sijnodum PETRUS GELLIUS DE BOUMA ende op den Noordhollandschen JOHANNES FONTANUS over een jaer te reijsen gedeputeert geworden. Ende opdat de eene sijnodus den anderen niet en verhinderen ende dat sodanige sendingen niet belet en werden, soo heeft de E. sijnodus gedecreteert, dat men voortaan den sijnodum deser provincie altoos celebreren sal vier weken na Pinxter.

Art. 34.

De stad van Nijmegen is genomineert om door de genade Godes het aenstaende jaer den sijnodum aldaer te celebreren. En sal de uijtschrijvinge geschieden na uijtwijsinghe des 55 art. in jongstgehoudene sijnodo tot Aernhem, welke in het uijtschrijven deeses sijnodi om seeckere redenen niet en heeft konnen achtervolgt werden.

¹⁾ „sijn” S en T hebben „sijn, dat derselve worde te weder sijn.”

Art. 35.

De sijnodus bedanckt grotelijckx den Suijdhollandschen sijnodo ende haren afgevaerdighden JOHANNI LEONI, dat hem tot onderhoudinghe goeder correspondentie gelieft heeft de moeijte der sendinghe op en aen te nemen ende deesen sijnodo bij te wonen.

Art. 36.

Ende is de E. sijnodus na gehoudenene censure ende gedane gebedt in christelijcke vrede gescheijden.

Was onderschreven:

PETRUS GELLIUS DE BOUMA, praeses sijnodi.

WILHELMUS WIRTSFELDIUS, scriba sijnodi.
